

Nechutová, Jana

[Kronika kláštera Žďárského]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1965, vol. 14, iss. E10, pp. 381-382

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109417>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Spatřuji v ní totiž knihu, která nám jen přechodně může nahradit původní českou vysokoškolskou učebnici starověkých dějin a které mohou studenti historie na univerzitách s úspěchem užívat pouze tehdy, když budou zároveň v přednáškách živým slovem učitele uváděni do hlubší problematiky svého oboru.

Josef Češka

Cronica domus Sarensis — Kronika kláštera Žďárského. Úvod napsal a latinský text revidoval Jaroslav Ludvíkovský. Přeložil Rudolf Mertlík. Historické poznámky napsal Metoděj Zemek. K vydání připravili Josef Pohanka a Metoděj Zemek. Pro Měst. NV Žďár nad Sázavou vydalo Krajské nakladatelství v Brně 1964. Stran 258.

Na nově vydanou Kroniku kláštera Žďárského se již krátce poté, co vyšla, objevilo v odborném i kulturněpolitickém tisku více ohlasů, než kolik bývá obvyklé u publikací památek staré české a česko-latinské literatury (Anežka Vidmanová ve Zprávách Jednoty klasických filologů 1964/3, Antonín Škarka v Listech filologických 1965/1, František Svejkský v České literatuře 1965/2, Josef Válka v Hostu do domu 1964/10). Lze to podle mého soudu přičítat i skutečnosti, že kniha, která zde byla čtenáři předložena, splňuje právě tak požadavky, kladené na publikaci s vědeckými ambicemi, za což vděčí vydavateli latinského textu a autorovi úvodu, Jaroslavu Ludvíkovskému, jako potřeby široké kulturní veřejnosti; o to druhé se zasloužili překladatel Rudolf Mertlík a grafik Metoděj Kaláb. Práce redaktorů Josefa Pohanky a Metoděje Zemka, fotografické faksimile vydávaného rukopisu, pořízené Adolfem Rossim a historický úvod Metoděje Zemka, jakož i ostatně i úvod Jaroslava Ludvíkovského, posloužily rovným dílem oběma účelům a pomohly z nové Žďárské kroniky vytvořit působivý a přitažlivý celek.

Text Žďárské kroniky, zachovaný jedině v rukopise Vratislavské universitní knihovny IV. Duod. 1 a tištěný dodnes (od roku 1854) třikrát, zde Jaroslav Ludvíkovský prakticky vydává znovu: srovnal totiž rukopisný text této památky s edicí Roepellovou (Vratislav 1854), Emlerovou (FRB II, 2, 1875) a Dieterichovou (MGH, S XXX, 1, 1896) a na řadě míst přináší vlastní emendace. Sledujeme-li pozorněji poznámky k úpravě latinského textu (na str. 227—228) a rekonstruujeme-li si editorův postup srovnáním vydaného textu, faksimile rukopisu a různorodých v dosavadních edicích, přesvědčujeme se znovu o vydavatelově bystrém postřehu v ediční a textové kritické práci.

Dílem Jaroslava Ludvíkovského je rovněž úvod, věnovaný Žďárské kronice jako literárnímu dílu. Na tuto památku se totiž dodnes většinou pohlíželo pouze jako na historický pramen — ednak z toho důvodu, že skutečně hojně historických informací poskytuje (tak o ní také psali badatelé, o nichž se zmiňuje Metoděj Zemek na str. 258), jednak proto, že její vydavatel ve FRB Josef Emler jí odmítavým posouzením autorova jazyka a stylu upřel všechnu literární hodnotu. Výsledkem Ludvíkovského literárněhistorického bádání o Žďárské kronice je tedy to, že rehabilitací autorovy latiny, jeho umění verše i literárního vyjadřování, vrátil Kronice kláštera Žďárského její nálezitě místo ve vývoji česko-latinské literatury. Konstatuje, že „tam, kde Jindřich nezápasí s látkou příliš nepoddajnou, píše verše dosti slušné, a toto uznání je možno bez rozpaků vzdát závěrečným pasážím jeho skladby“. Ukázal, že autor Kroniky, Jindřich, dovedl s dějiny kláštera spojit vylíčení svých osobních příběhů, že jeho vyprávění vyniká názornou konkrétností, s níž líčí fragmenty ze svého života i ze života svých současníků. Zvláštní zmínky zasluhuje Ludvíkovského upozornění na Jindřichovo zacházení s motivem krutosti smrti, při němž autor využil podobně jako jiní autoři (J. Ludvíkovský uvádí Jana ze Šitboře) skladeb, přičítaných Bernardovi z Clairvaux, a na příbuznost příslušného místa Kroniky s jiným motivem spóru se smrtí, vycházejícím z Nova Poetria Galfreda de Vino Salvo a u nás užitým u Jindřicha z Isernie a v Kronice české Jindřicha Heimurského.

Především ale objevil Jaroslav Ludvíkovský české literární novou postavu: Jindřicha

Řezbáře (Heinricus Sculptor), resp. Kameníka (po otcí — Lapidica). Dodnes byl totiž tento autor Ždárské kroniky ztotožňován s Jindřichem Heimurským, spisovatelem letopisu *Chronica Bohemorum*, a to opět přičiněním Emlerovým, který tomuto německému autorovi původství Kroniky kláštera Ždárského přisoudil. Poměrně obsáhlá Ludvíkovského argumentace (str. 7—14) je přesvědčivá a přijmeme ji tím spíše, že o oprávněnosti Emlerovy hypotézy byly už dříve vysloveny pochybnosti jinde.

Mertlíkův překlad je prvním literárním překladem Kroniky kláštera Ždárského vůbec. Přeložil ji sice už Josef Emler ve FRB, ale přirozeně prózou, bez literární ambice a ovšem češtinou dnes už zastaralou. Na tomto novém překladě je třeba vyzvednout, že se jeho autor s úspěchem snažil o adekvátní výraz, soudržný originálu, jak vidíme dobře na místech, kde jsou vlastní latinské verše Jindřichovy těžkopádnější a nedokonalé.

Knihu uzavírají historické poznámky Metoděje Zemka, které ve své první části poučují o dvou ždárských kronikách (*Breve Chronicon Zdiarense* neboli *Chronicon Monasterii Zarenensis* a *Chronica domus Sarenensis*) a popisuje rukopis vydávané Kroniky, v druhé části pak podává historický komentář k jednotlivým veršům textu.

V nejlépeším smyslu nově a nezvykle působí beletristické vybavení knihy, její grafická úprava a vazba. A tak toto dvojjazyčné vydání Ždárské kroniky může být vzorem dalším edicím podobného charakteru nejen po stránce odborné a vědecké přínosnosti a spolehlivosti, ale i co do estetické výpravy, jaká by měla být vlastní naší obecně vysoko oceňované knižní kultuře.

Jana Nechtová

Jan Kadlec, L'œuvre homilétique de Jean de Jenštejn. Extrait des Recherches de Théologie ancienne et médiévale. Tome XXX. — Juillet—Décembre 1963. Abbaye du Mont César, Louvain. Str. 299—323.

Kazatelskému odkazu Jana z Jenštejna, jež je vedle své církevně-politické činnosti znám i svým dílem literárním, zvláště hymny a asketickými a mystickými spisy, se doposud nedostalo většího zájmu; po stručné studii Augustina Neumanna (v *Hlídce* 52/1935) mu nyní věnuje pozornost Jan Kadlec. Uveřejnil-li svůj článek o Jenštejnově homiletickém díle ve světovém jazyce a v cizím periodiku, dal tím zřejmě výraz i skutečnosti, že jméno Jana z Jenštejna jako básníka a politika je známo nejen v naší, ale i ve světové historii, a to zejména zásluhou Drevesovy edice jeho hymnů a pozornosti, již mu ve svém díle věnoval Burdach.

Autor shledal z různých rukopisů celkem sedmatřicet Jenštejnových latinských kázání, jež probírá nejprve podle témat a svátků (nedělní je pouze jedno z nich), pro něž byla určena, a pokouší se o jejich vřošení. Zastavuje se zejména u kázání pro den Navštívení Panny Marie; o kanonizaci tohoto svátku se totiž Jan z Jenštejna velmi zasazoval. Nakonec mluví autor o kázáních příležitostných: o kázání při pohřbu Karla IV., jež jeho vydavatel Josef Emler (FRB III, str. 423—432) přepisuje Janu Očkovi z Vlašimě, vyslovuje domněnku, že bylo sepsáno Jenštejnem, ale Očkem snad prosloveno, v tzv. „*Sermo de persecucione*“ vidí ohlas konfliktu mezi arcibiskupem a Václavem IV.

Dále se Kadlec zabývá určením pramenů, z nichž Jan pro svá kázání čerpal: první místo náleží velmi výrazně bibli, již Jenštejn vykládá doslovně i alegoricky. Z patristické literatury má v oblíbenosti Pseudodionysia, ostatní církevní autory cituje pouze ve třech kázáních, v nichž jedině je uváděno též *Corpus iuris canonici* a autoři antičtí. Vysoko hodnotí studie styl Jenštejnových kazatelských projevů; pro všechny stylistické zvláštnosti jsou v poznámkách uváděny doklady.

Co se týče obsahu probíraných kázání, upozorňuje Kadlec zvláště na Jenštejnovy útoky proti šířící se Viklefově remanentní nauce. Mnoho místa zaujímají otázky praktické morálky; pražský arcibiskup kárá kněžstvo pro hrabivost a život v bohatství a přepychu a zejména napadá